

Kommunledningsstaben
Remissvar: 2024-09-04

Remissvar av departementspromemoria Ett fritidskort för barn och unga – en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra (Ds 2024:16)

Sammanfattning

I budgetpropositionen för 2023 aviserar regeringen att ett statligt stöd som riktas till barn och unga, benämnt Fritidskort, ska införas. Arvika kommun är utsedd till remissinstans.

Arvika kommun tillstyrker att ett stöd för att barn och unga ska ha möjligheter att delta i avgiftsbelagda fritidsaktiviteter ur ett folkhälso- och barnrättsperspektiv inrättas.

Arvika kommun tillstyrker förslaget om ett differentierat fritidskort dvs ett allmänt och ett särskilt fritidskort för socioekonomiskt utsatta hushåll.

Arvika kommun anser att en tydligare barnkonsekvensanalys behövs för att säkerställa barn och ungas tillgång till fritidskort utifrån diskrimineringsgrunderna.

Arvika kommun anser att motivering för den åldersindelning som remissen föreslår (8-16 år) saknar relation till andra gränser. Enligt Barnkonventionen räknas barn upp till 18 år.

Arvika kommun anser att reformen kan ha en betydande påverkan på kommunal verksamhet, speciellt enheten för Kultur och fritid, service och administration relaterat till det lokala föreningslivet och kulturskoleverksamheten.

Arvika kommun anser att fler lokala föreningar ska ges möjlighet att bli utförare av Fritidskortet samt att se över möjligheten för studieförbund att bli utförare av Fritidskortet.

Arvika kommun anser att den administrativa insatsen för utförare riskerar att avskräcka det lokala föreningslivet och anser att det behöver ses över för att möjligen förenkla. Detta innebär en begränsning av valmöjligheter och minskar möjligheten till att ta del av ett brett och demokratiskt fritidsutbud.

Arvika kommun anser att behovet av aktiva personliga kontakter för att nå målgrupper med sämre hälsa inte har uppmärksamats tillräckligt i remissen. Om inte dessa behov beaktas riskerar hälsoskillnaderna i stället att förstärkas.

Inledning

Fritidskortet är en permanent satsning som ska främja barn och ungas förutsättningar att delta i fritidsaktiviteter som bidrar till en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra. Enligt förslaget ska fritidskortet avse barn och unga i åldern 8-16 år och ska kunna användas som betalning av vissa avgifter för vissa ledarledda fritidsaktiviteter som tillhandahålls av godkänd utförare. Fritidskortet ska lämnas årligen med olika belopp, dels ett allmänt fritidskort om 500 kr per barn, dels ett särskilt fritidskort om 2000 kr per barn. Det särskilda fritidskortet ska lämnas till barn och unga i socioekonomiskt utsatta hushåll. Det särskilda bidraget kommer att baseras på barn och unga i hushåll som har mottagit bostadsbidrag året innan ansökan görs. Ansökan om och användning av fritidskort som betalning kommer kunna göras genom digital tjänst via Försäkringskassan. Arvikakommun, genom Kommunledningsstaben, Individ- och familjeomsorgen, Arbetsmarknad och Integrationsenheten (AMI), jämställdhets- och folkhälsosamordnare och Kulturskolan har granskat remissförslaget.

Arvika kommun ser positivt på syftet med remissförslaget. Ett stöd för att barn och unga ska ha möjlighet att delta i avgiftsbelagda fritidsaktiviteter är viktigt ur ett folkhälso- och barnrättsperspektiv. En aktiv och meningsfull fritid motverkar psykisk ohälsa och ensamhet samt att öka barns rörelse, stärka konditionen och motverka stillasittande.

Arvika kommun befarar att kraven för att bli utförare riskerar begränsa utbudet av föreningar som ser en möjlighet att ingå. Det är inte enbart ekonomi som avgör om barn och unga kan vara delaktiga i föreningslivet. Andra faktorer som påverkar kan vara att familjen behöver tillgång till bil för att kunna delta samt det övriga ideella arbetet i en förening som förväntas att vårdnadshavare bidrar till exempelvis stå i kiosk, köra till bortamatcher, hjälpa till att sälja saker för att få in intäkter till föreningen.

Klyftan mellan vilka barn och unga som deltar i fritidsaktiviteter riskerar att kvarstå och socioekonomiskt svaga familjer fortsätter att stå utanför.

Synpunkter ur ett barnrättsperspektiv, jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv

Remissförslaget handlar om att öka möjligheterna till en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap för barn och unga 8-16 år. Detta för att motverka psykisk ohälsa och ensamhet samt att öka barns rörelse, stärka konditionen och motverka stillasittande.

Barnkonventionen gäller för alla barn upp till 18 år. Arvika kommun saknar en tillräcklig redogörelse ur ett barnrättsperspektiv för den åldersindelning som remissen föreslår.

Hinder för deltagande

Det finns många andra faktorer utöver socioekonomiska faktorer, som påverkar barn och ungas deltagande i fritidsaktiviteter. Det handlar inte bara om behov av ekonomiskt stöd för att få fler barn och unga in i föreningslivet. Avgifterna borde kunna täcka hela kostnaden för deltagandet i föreningsverksamheten. Som föreningslivet är uppbyggt idag så säljer barn, ungdomar och vårdnadshavare lotter, underkläder, kakor, salamikorvar etc för att täcka föreningarnas kostnader. Dessutom krävs det ofta tillgång till bil eftersom det är vårdnadshavare som tillsammans ansvarar för skjutsandet till gemensamma aktiviteter och matcher. Detta kräver resursstarka vuxna.

Satsningar på att förbättra folkhälsan har ofta ett fokus på att nå målgrupper med sämre hälsa och socioekonomiskt utsatta. Ofta är dessa målgrupper svårare att nå med offentliga satsningar än andra målgrupper och det behövs aktiva personliga kontakter och stöd. I remissen beaktas inte detta tillräckligt. Skillnaderna i hälsa riskerar att öka istället för att minska.

Avstånd och tillgång till kollektivtrafik är en betydande faktor speciellt i en glesbygdskommun. Tillgång till lokaler och tider är en ständig aktuell fråga för föreningslivet. Arvika har kommunen en hög beläggningsgrad i sina idrottsanläggningar och en utökning av aktiviteter kan bli en utmaning. Föreningslivet har brist på ideella ledare vilket är avgörande om fler barn och unga ska kunna delta i deras verksamhet. Frågan om brist på ledare och tillgång till lokaler blir också en fråga om tillgänglighet för barn och unga med särskilda behov.

Kommunens roll i implementeringen av fritidskortet

Kulturskolan i Arvika befärrar att de barn och unga som behöver stödet mest inte kommer att få del av det då det föreslagna förfarandet kan uppleveras krångligt för vissa vårdnadshavare. Kulturskolan upplever ofta att det är många barn och unga som vill delta i deras aktiviteter där vårdnadshavare inte har förmåga att hantera det praktiska runt omkring. I dessa fall behövs mer stöd än enbart ett ekonomiskt stöd.

Arvika kommun ser en risk i att Fritidskortets administrativa kostnader blir alltför stora sett till det faktiska utfallet. Kostnaden för utredning, införande och handläggning för Försäkringskassan som en av flera myndigheter beräknas kosta mer än 200 mnkr/år. Utöver detta tillkommer ökad administration för de föreningar som blir utövare. Kommunen ser även att föreningar kommer behövas stöttas med information om Fritidskortet och vad det innebär. Speciellt föreningar som inte har centralt stöd som exempelvis idrottsföreningar har via Riksidrottsförbundet (RF).

Enligt remissförslaget ska kommunernas socialtjänst få fördelade medel för att säkerställa att familjehemsplacerade barn och ungdomars förutsättningar för att delta i fritidsaktiviteter säkerställs. Detta eftersom gruppen inte ingår i Fritidskortet initialt. Socialstyrelsen ska enligt förslaget få i uppdrag att utreda detta vidare. Detta kommer innebära en högre belastning på socialtjänsten som ska säkerställa att medlen används på rätt sätt.

Synpunkter ur föreningsperspektiv

Den administrativa insatsen som förslaget innebär för utförare riskerar att avskräcka det lokala föreningslivet. Redan idag vet vi att lokala föreningar kämpar med få till styrelsearbete och administration. Nästan alla sköter föreningen helt ideellt. I remissen nämns att föreningarna som anmäler sig som utförare kan få ökade kostnader. Arvika kommun befärrar att det i slutändan drabbar barn och unga genom ökade medlemsavgifter. Detta kan resultera i att få föreningar anmäler sig som utförare. Det breda anslaget i förslaget kan därmed utebli.

I Arvika kommuns regler och riktlinjer om stöd till föreningslivet finns en rad kriterier som föreningar ska följa för att vara berättigade till föreningsbidrag. Det finns en god kunskap i Arvika kommun över de föreningar på lokal nivå som uppfyller kraven och får stöd. Enligt remissförslaget om vilka som kan bli utförare av Fritidskortet finns, förutom den kommunala Kulturskolan, en begränsning till föreningar som hör till Riksidrottsförbundet (RF) och till organisationer som får stöd av Svenskt friluftsliv och barn- och ungdomsorganisationer som får stöd av

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF). Till de två senare finns ytterligare krav om att utföraren ska ha bedrivit barn- och ungdomsverksamhet i minst fem år för ansökan om registrering. Arvika kommun anser att denna begränsning riskerar att missgynna det lokala föreningslivet främst inom kultursektorn om Kulturskolan är den enda utföraren av kulturutbudet som är valbart inom det föreslagna Fritidskortet. Detta innebär en begränsning av valmöjligheter och minskar möjligheten till att ta del av ett brett och demokratiskt fritidsutbud.

Arvika kommun tolkar förslaget som att studieförbunden inte är en möjlig utförare av Fritidskortet. I Arvika är studieförbunden en viktig aktör av fritidsaktiviteter inom kulturområdet, deras verksamhet bidrar till att barn och unga har en meningsfull fritid. Arvika kommun föreslår att studieförbunden bör ingå som möjliga utförare i Fritidskortet.

Utifrån jämställdhetsperspektivet anser Arvika kommun att de krav på utförare som föreslås kan medföra en ojämlig fördelning av stödet. Enligt nationell statistik har idrottsföreningar en överrepresentation av pojkar och dessa premieras framför kulturföreningar som enligt nationell statistik har viss överrepresentation av flickor. Förslaget uppmärksammar särskilt barn och unga med funktionsnedsättning och behov av särskilt stöd men lyfter inga särskilda satsningar för dessa målgrupper.